

Ilustrirani Glasnik

Letno stane 8 K (ena številka 20 din.), za Nemčijo 10 K, za druge države in Ameriko 13 K. — Slike in dopisi se pošiljajo uredništvu „Ilustr. Glasnika“ v Ljubljani (Katol. Tiskarna), naročnina, reklamacije in inserati na upravištvu.

Izhaja ob četrtnih

4. januarja 1917

Betlehemska moritev nedolžnih otrok.

Božični prazniki.

N V.

isoka vojašnica se je dvigala nekam v meglo, ne spominjam se, da bi ji bil kdaj videl streho, tudi se ne spominjam, da bi bil kdaj pogledal kdo na dvorišču proti nebu. Tisto čudno strmenje oči naravnost predse, ritmično gibanje mišic samo po predpisih se je polastilo tudi obraza. In neokretni rekruti smo dvigali roke in noge kakor možiček na vrvi. Kolikokrat sem se vprašal, Bog ve, kaj misli oni tam s svojo veliko ploščnato roko, z zastrašenim obrazom, možak, ki je bil tem bolj neroden, čim bolj se je trudil, da bi roka prišla res po predpisu h kapi v pozdrav.

In pred njim je stal osemnajstletni poddesetnik, ki so ga mišice ubogale kakor

za veselje, ter mu po dolgem razlaganju dejal:

»Janez, ti si neroden!«

Na obrazu nerodnega [rekruta se je za hip razbrala neizmerna žalost kakor otroku, ki je bil karan radi šolske naloge, nato se je pojavil na ustnicah smehljaj zadrege in opravičevanja.

In res, človek je prve dni tako neizmerno neokreten: ne znaš ne hoditi, ne sedeti, ne jesti, in gorje ti, če ne greš v vrsti k menaži. Če ti je le dano, se ogneš častniku v velikem ovinku, in korporal, ki gre na oni strani ceste, se že od daleč smeje tvojemu četverkotnemu pozdravljanju. Postiljal sem si posteljo že v zavodu in pregrnil jo, da je bilo veselje. V vojašnici pa mi je prekucnil četovodja slamnico in z nepopisno radostjo dočnal, da sem slabo zvil odejo. In drugemu isto; tretjega je bil pohvalil in neskončna zadovoljnost se je razlila pohvaljencu čez obraz.

Postali smo čez dan [in 'noč] otroci, in z nekim začudenjem sem vsak večer ogledal svoj civilni jopič v kovčeku. Toda ne samo stati, sedeti, tudi govoriti nismo znali — če je koga narednik Pikipokar vprašal, se mu je zaletel jezik in v obraz mu je bušila kri. In narednik se je okrenil in menil proti četovodji:

»No, da, pa je pravdni doktor!«

In četovodja je odvrnil:

»Ta je pravde vodil in priborjeval z jecljanjem.«

Tako smo stali — veliki otroci — v vrsti na dvorišču in čakali, da nam razdele dopustnice za božične praznike. Zraven mene so stali profesor z dolgo, črno brado, advokat in že sivolasi učitelj.

Stali smo brez besede, v srcu sladek občutek pričakovanja, v mislih nam je bila daljna domovina.

Narednik Pikipokar je korakal pred nami gor in dol, gor in dol; stali smo v blatu in luži in nezavedno privzdigovali

zdaj levo no go zdaj desno, kakor bi poizkušali, če se nam še ni prijela tal. V roke in lica je grela radostna nestrpnost, da nismo čutili mrazu, ne drobno prašече ga dežja.

Narednik pa je stopal gor in dol, pred vrsto od konca do konca.

»Pozor!«

Vrsta se je strnila in okamenela.

»Zdaj!« je zakipelo skozi misli. Pričakovali smo, da nam takoj razdeli bele pisane liste; niti v prvem razredu nisem s tako nestrpnostjo čakal izpričevala.

Bral je dnevno povelje, tolmačil ga s tikami slovenskih končnic in jaz sem bil hvaležen, da je tako obogatel naš jezik. Po prečitavanju je stopil dva koraka nazaj in se obrnil proti krilu, kjer smo stali: advokat, boječ in občudujoč narednikovo oblast, profesor, ostro zroč vanj, učitelj in druga družba iz sedme sobe.

»In sedma soba naj pomni!...«

»Dobra je,« sem si mislil, kajti drugače nas je imenoval z milostnim nasmehom »inteligentna soba.«

»Da boste vedeli, kaj je točnost, da boste razumeli, was pünktlich, da večerno povelje ni niti kavarna niti kantina, kamor greš in ne gledaš na uro... Kaj je točnost? Sedem let po smrti se mi prigugate k povelju.« — Tistikrat nas je strelalo, kajti zavedali smo se, da smo parkrat zamudili in se priklopili vrsti, ko je narednik že bral. — »Ali ste v kasarni ali v hlevu? Jaz mislim, da ste v kasarni in niste ovce. Torej — kako stojite, kakor bi kostanje pekel?« — je zavpil nad debelušnim Zevcem, ki je bil nekoliko odprl usta in se za spoznanje premaknil. Zevce je bil naše sobe šaljivec, mož je imel gimnazijo, a pustil študije in se naselil na domačem posestvu. — »Torej, da...« pomolčal je bil za trenutek, nato nadaljeval. »Da boste vedeli, kaj je ura pri vojaki, in vendar ste izobraženi ljudje, bi lahko vedeli... Za praznike ostanete tu in boste držali službo kar zapovrstjo!«

Med nas je udarilo, kakor bi bilo treščilo. Čutil sem, da se je nekaj zamajalo nad nami, in zdelo se mi je, da se je dvorišče nekam zasukalo.

»Gospod...« je nekdo začel v prvem hipu.

»Tiho, zdaj ste v vrsti!«

In na ta dokaz je dotičnik umolknil, kajti ta zavest, da je v vrsti, je razodela vse.

Ozrl sem se čez hip v advokata, in zdelo se mi je, da tišči solze, na levi je stal profesor in si grizel ustnice, učitelj pa je samo hrkal, kakor bi se mu bila zaletela mušica.

Mene je obšla čudna misel: torej če bi stal izven vrste, vsaj par stopinj, ali dober korak, bi lahko govoril, šel na dopust, bi bilo vse drugače. To, da stojiš v premici tik zraven drugega, to je tisto, in nihče ne spozna tvoje obraza, nihče tvoje misli.

Človek stoji, a nima kljub vsemu spoznanju niti polovico toliko moči, da bi napravil korak naprej. Samo korak in bil

bi oproščen vse tiste neizmerne more, ki te dela otroka, nerodnega nebogljence z nerodnimi mislimi, naivnimi čustvi ter topim smehljajem.

In izven te vrste bi bil spet svoboden samostojen mož, svobodne besede, moških misli? Bog večni vedi, kaj bi tam mislil in kako bi čutil?

Šlo je mimo mene samo za hip, daljno razmišljanje je udušilo povelje:

»Razhod!«

Narednik je udaril s sablo in odšel v pisarno.

Ko smo stopali žalostni, s povešenimi pogledi v prvo nadstropje, je narednik stal na vratih in držal v roki šop papirjev; na daleč smo videli, da so dopustnice. Srce nam je začelo naglo biti; stari ad-

Ko smo hiteli v naivnem pričakovanju kot otroci po stopnicah, je advokat vzklikal, profesor si brisal oči.

»Nate za spomin in opomin!«

V naše misli in pričakovanje je pljusnila črna bolest. Dopustnice, ki nam jih je izročil narednik, so bile raztrgane in brez podpisa.

In otroške misli so bile polne bridkega razočaranja.

Kot bi nas bila polila mrzla voda. V prvem hipu sem mislil, da bodo pritekale solze. Segli smo po papirjih in brali z nerazumljivo radovednostjo in zadrego opis lastne osebe; tupatam se je slišal polglasen vzklik —

Tisti večer ni šel nihče po kavo; smeli smo k polnočnici. Prihajali smo mirno in tiho v sobo, in ko sem legel na slamnico, sem položil roke pod glavo in strmel v noč.

Iz kota sem slišal rahlo šepetanje: debelušni Zevce se je prisiljeno smehljaj in trepal sosedu po rami.

»Nikar no, kaj hočeva! Bodi diva vesela in ne otroka!«

Pri tem mu je trepetal glas.

»Glej,« je nadaljeval »tri otroke imam, ki so dva meseca znašali mah za jaslice — kaj hočeš, v kasarni smo! Da, tri bosopete paglavce!«

Rahel šepet v odgovor, nato se je tudi Zevce zavil v odejo in se pogovarjal, kakor bi govoril sebi:

»Vidiš tri in žive kot srebro.«

»Tiho!« se je glasil korporalov glas.

Tega božičnega večera ne bom nikdar pozabil. Kdo bi mogel zabrisati hipe, ko je bil človek spet otrok brez volje in vrhutega nesrečen?!

Tretji vojni Božič.

Tretji Božič smo že v vojski, pa vendar se letošnji Božič govori že, da bi bilo morda prav, ko bi se povprašali vojskujoči, zakaj da se pravzaprav bijejo, in ali bi ne bilo mogoče poskusiti, če je sploh že mogoče priti vsaj skupaj, da bi se pričeli razgovori o miru. Od obeh strani bi radi pričeli, pa nikdo pravne upa in če kaj reče, zarožlja s sabljo tako močno, da mu drugi ne zaupa. Naši pravijo: Toliko in toliko imamo zasedene sovražnikove zemlje in nikdo nas ne premakne od naših novih mej. Nemogoče je torej, da bi nas sovražniki, kakor pravijo sami, uničili. Zato smo tega mnenja, da začnimo z razgovori o miru. Nasprotniki pa pravijo: Dokler imate ped naše zemlje zasedene, dotlej mi z vami ne moremo sklepati nobenega miru. In tako se sedaj prerekajo in se eden drugega bojé.

Sedaj se je pa oglasil mirovni glas tudi iz Amerike. Predsednik Združenih držav Vilson je vprašal vojskujoče, kaj pravzaprav hočejo doseči z vojsko. Ko bi poznal te cilje, morda bi mu bilo mogoče kaj pametnega svetovati, da se ustavi nepotrebno in nečloveško prelivanje krvi. Borza pa, ki dobro živi od vojske, se je kar ustrašila tega rahlega pozvedovanja

1917

Ob robu leta.

Silvestrove noči poslednji čas
odveje skoro kakor dih od nas,
in Njemu se povrne v večno krilo,
ki sam brezčasen vlada časov silo.

Beži telesna sleherna zavira,
pred mano grob se v šir in dolž odpira.
Obsežen grob, brezdanji in teman,
komu odprt, za koža izkopan?
Ob mesecu strmim v obraze blede,
v oči izrazne, usta brez besede.

In sto strahotnih zločestih duhov
iz vseh dežel, od štirih vseh vetrov
pred grobom gnete se in tesno vzdih,
dokler vseh ne ogrne jama tiha...
Pozabljen je strasti nasmeh in jok,
zagrebene krivice skopih rok,
končana dela kruta in nesveta
v vseh dolgih dnevih kratkega so leta.

Že novo leto v svoji zarji zlati
začelo je iznova — grob kopati...

(Iz Ant. Medvedovih poezij.)

vokat in učitelj sta preskočila par stopnic. Ena edina misel je zažgala kri v srce in vsak je bil trdno prepričan, da se je narednik šalil ter nas samo oplašil.

Moj Bog, dopust za božične praznike! Nikdar nisem občutil tako silnega hrepenenja po znanih, dobrih, prijaznih obrazih, po domači cerkveni pesmi, sploh po onem smejočem blesku domače hiše in sreče polnem trenutku, ko vse sedi za hip tiho, mirno, obrnjeno vase okoli mize, kakor bi se nekje v daljavi iskale sveže misli in radostna srca. In ko se najdejo, se zasmehljajo oči in lica.

»Molimo rožni venec!«

Vilsonovega, kakor bi strahoma povprašala: Ali bo že res konec vojske?

Kakšen pa je bil vojaški položaj na bojiščih ob teh treh vojnih Božičih? —

Prvi Božič so imeli Rusi zaseden večji del Galicije in so pritiskali čez Karpate na Ogrsko. Sicer smo ustavili ruski naval pri Lodzu in pri Limanovi, vendar je bilo veliko našega ozemlja v sovražnikovih rokah. Rus je pritiskal tudi na Vzhodno Prusko in general Potiorek se je moral prav v prvem Božiču kar hitro umakniti iz Srbije. Divjali so na zahodu hudi boji okoli Iperna v Belgiji. Bolgari se takrat še niso odločili in tudi Italija je šele brusila svoje meče.

Drugi Božič 1. 1915. se je podoba na bojiščih precej izpremenila. Galicijo smo dobili večinoma nazaj, Lvov in Čraovice so bile v naših rokah, iz Vzhodne Pruske je bil Rus pregnan. Naše armade so stale daleč na Ruskom Poljskem, zasedle Varšavo in Vilno in so ogrožale Rigo. V zvezi z Bolgari smo osvojili vso Srbijo do Bitolja. Angleži in Francozi so se umaknili z bojišča pri Dardanelah in sovražniki so se morali omejiti na obrambo Soluna. Na zapadu so napravili Nemci krepak, neprodiren zid. Italija, ki nas je medtem izdala, ni mogla nikamor čez Sočo.

In letos tretji Božič se je zopet marsikaj izpremenilo na bojiščih. Velika ruska ofenziva nam je vzela majhen del Galicije in Bukovino, a od tedaj ne more nikamor naprej. Angleško brodovje se je pomerilo z nemškim pri Skageraku in Angleži so morali priznati, da niso več neomejeni gospodarji na morju. Podmorski čolni so se na Nemškem zelo izpopolnili, potapljajo bojne in kupčijske ladje ter zelo ovirajo pomorski promet.

In zadnja nada naših sovražnikov — Rumunija proti nam — se je nasprotnikom popolnoma izjalovila. Zavezniške naše armade imajo dve tretjini Rumunije v svoji posesti.

Zato so osrednje sile, opirajoče se na vojne uspehe, lahko ponudile sovražnikom predlog, da se lahko začno razgovori o pogojih za mir, ker naši nimajo namena nasprotnikov uničevati, sovražniki pa z ozirom na pojasnjeni vojni položaj ne morejo osrednjih sil zatreti. Naši sovražniki sicer še glasno rožljajo z orožjem in se branijo razgovarjati se

o kakih mirovnihih pogajanjih, vendar pa lahko upamo, da že tekoma novega leta pride gotovo do takih razgovorov, tembolj ker so se nevojskujoče se države kakor Severna Amerika in Švica, oglasile za taka mirovna pogajanja. Opravičeno je torej upanje, da nam leto 1917 donese blagoslov miru, da je torej letošnji Božič zadnji med vojsko. Tako tudi upa papež Benedikt XV. kakor je to omenil pri nagovoru do kardinalov na Božič, da se bo trudil tudi zanaprej čimprej posredovati za mir in zabraniti še nadaljnje preliivanje krvi. S tem upanjem stopimo v novo leto

in zaupanje na božjo previdnost naj nas spremlja in krepi.

BOY.
Roman. — Španski spisal Luis Coloma.
Prevel A. Kalan.

(Dalje.)

Ponovil sem mu lepe besede, ki mi jih je Boy povedal v oni nesrečni noči, ko se je branil, da bi proti očetu iskal pri sodišču pravice: »Neumnosti, norosti lahko zagre-

Tipi vojnih ujetnikov raznih sovražnih držav.

Anglež.

Nepaleze (Indijec).

Sibirski strelec.

Škotski vojak.

Singhaleze (Indijec).

Ruski kozak.

Belgijski pešec.

Gorkha-Indijanec.

Ruski dež. brambovec.

šim mnogo, toda podlosti nikdar! In potrudil sem se, da mu razjasnim vso resnico in osramotim obrekovanje.

Zdelo se mi je, da je vedno bolj razburjen, in tedaj se je dogodilo nekaj posebnega.

Poteze plemenitega obraza, ki so izražale bridkost očeta, so se mu kar podaljšale in kazale top izraz slaboumnosti in razjedanje strahopetne bojazljivosti. Cvilil je kakor otrok in se prevračal ter metal po blazinah. Tresoč se je iskal ročaja za električni zvonček, in ko ga je dosegel, pritisnil je nanj krepko.

S silno naglico se odpro vrata iz salona, kjer sem ostavil svojo teto, in neka žena je pridrla v sobo. Ko jo vojvoda ugleda, podvoji svoje zdihovanje in ji reče boječe kakor otrok, ki se hoče opravičiti in zato tovariša toži:

»Rita, Rita! Ta gospod mi pripoveduje o Ksaverietu!»

Kakor tigra je skočila vojvodinja de Yecla — ona je bila — v sobo, hitela okoli kočije k vratom, jaz pa sem prestrašeno odprl nasprotna in hitro ven skočil.

»Marcelinito! Sinko moj! Zaklad moj! Življenje moje! ... Kaj imaš? Kaj ti je?»

Osupel, v zadregi in videč zagato pred seboj, sem mislil, da je najbolje, da se umaknem v sosednjo sobo, kjer je morala biti moja teta. Res je stala tam blede, prestrašena, ne vedoč, kaj naj bi storila.

Vrata so ostala na stežaj odprta in slišala sva v salon, kako je tožeče sikala Rita Bollullo in branečega se vojvoda pregovarjala. S krepkim glasom je vojvoda dvakrat ponovil: »On je moj sin! On je moj sin!»

In skrivnosten šepet se je nadaljeval in zvenel mi je v ušesih kakor izplakovalna voda v odtočnem žlebu in zopet sem čul njegov glas, ki pa ni bil več tako krepak:

»Ta dva imam zelo rad, pa tudi Ksaverieta.»

Nato kar naenkrat zavpije in hreščoč glas nama je trgal srce:

»Zame ni nobenega najstarejšega in najmlajšega. Vsi trije so enaki! ... Jaz nimam treh sinov. ... Jaz imam trikrat enega, edinega!»

Nato pa so se vrata zaloputnila in ničesar nisva več slišala.

Ogorčen svetujem teti, da takoj ostavi hišo, in ko sva že odhajala, pride v salon hišna vojvodinja in globoko se poklonivši reče teti:

»Gospa vojvodinja obžaluje, da — kakor bi rada — vendar danes ne more pokazati vse svoje pozornosti. Gospoda vojvoda je namreč nekaj napadlo in je hudo obolel. ... Naročila mi je povedati, da bo vaši prevzvišenosti o tem že še pozneje sporočila.»

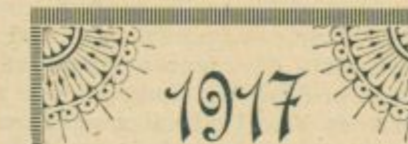
»Recite ji, naj se nikari ne trudi! Ako je treba koga obvestiti, je to preiskovalni sodnik!« sem zaklical v izbruhu srca, ki ga človek potem obžaluje celo življenje.

Naš voz je bil že naprežen, ko prihiti Boni k vozu in nama skrivnostno reče:

»Gospodu vojvodi nič hudega ni...»

Gospa vojvodinja zopet spletkari... Malo živčne razburjenosti, to se gospodu vojvodi primeri kdove kolikrat na dan. Toda naša naloga je štorjena in danes zvečer, ko ga masiram, bom stvar docela uredil.

Ko je voz zdrčal po cesti, hitel sem in teti pripovedoval o razgovoru z vojvodo in ji izrazil svoje prepričanje, ki sem si ga pri tem pridobil. Meni je bilo sedaj jasno, da je vojvoda popolno pri zdravi pameti, da pa je ujet in popolnoma zastražen v krempljih Rite Bollullo, kakor trepetajoč vrabec v krempljih skopca; da nesrečni oče hre-

Srečno
novo leto

želi

vsem svojim časti-
tim naročnikom
in čitateljem

uredništvo

Ilustrir.
Glasnika.

Počitek svete družine
med begom v Egipt.

(Po originalu slikarja Gu. Renija.)

peni po sinu, videt ga in mu odpustit, brezvestne mačehine spletke pa da ločijo sinu od očeta, ki imajo namen, vedno hujše sovrastvo netiti med njima.

Nemogoče je bilo zato, kaj uspešnega pričakovati od tega ubogega, na duhu in volji slabotnega starčka, dokler ostane pod vplivom in nasilstvom te podle, zlobne ženske.

»Prav imaš,« je rekla moja teta; »občevaje ž njo sem prišla prav do istega sklepa.»

Nato mi je na drobno pripovedovala, kako se je to izvršilo.

Pol ure — kakor je Boni napovedal — je res minilo, preden je Rita Bollullo prišla; ob tem času pa je s kratkimi, urnimi koraki stopila v salon in pričela prav umetnično-visoko:

»Draga Izabelina! ... Kolika čast za našo hišo!»

In poljubila jo je na lice, jo objela za roko kakor najboljšo zaupnico in jo posadila na zofo.

Rita Bollullo je bila na videz nekaj let mlajša od grofice de Astures in se je delala

tako, kakor da bi skromna po ničemer ne hrepenela. Bila je velika in pravilne rasti; v svojih mladih letih je bila gotovo ena izmed onih vsakdanjih žensk, ki jih kupoma vidimo vsako jutro na trgu.

Sedaj seveda je silila nanjo debelost in da bi jo zakrila, se je tako čez mero tesno opasovala, da je bila okorna in nenaravna

Ernest Kobler

iz Reke, padel 23. julija 1916 pri Asiago. Počiva v miru v tuji zemlji!

Janez Zužek,

od Sv. Gregorja, se po bitki pri Gologori ni več oglašil. Tu ali tam na svidenje!

kakor punca v izložbenem oknu; k temu je seveda pripomogel še njen pomalan in pomazan obraz, njeni barvani lasje in obrvi.

Po naravi črna, kakor čevlji, belila si je, kakor je dejal Boni, obraz s tako debelo plastjo bele šminke, da je že ovirala gibčnost njenih potez in ji podala takšen izraz, kakor ga ima maska iz gipsa: brez iz-

Avgust Stropnik

iz Libuške občine (Pliberška fara), padel 30. julija 1916. Sveti ti večna luč!

Janez Buh

padel je za domovino dne 22. septemb. 1916 na laški fronti. Počiva v Boğu!

raz, in brez življenja. Hotela se je kazati v obleki priprosto, zato je vedno nosila obleko kakor karmelite; ono jutro pa je najbrže v čast odličnim gostom imela v ušesih dvoje krasnih uhanov in na vratu dragoceno zlato brošo s karmen-ščitom v emajlu.

Preden se je vsedla, se je plašno ozrla na vse strani in dejala teti:

»Ali ni tvoj nečak Burunda s teboj?« »Da,« reče teta, »pa naletel je na starega slugo, ki ga že od mladega pozna in mu hoče ne vem kaj pokazati.«

Vojvodinja se je navidez zadovoljila z odgovorom in moja teta ji spretno, ne da bi ji dala prilike naprej izpraševati, omeni, zakaj je morala priti, ter s tem opraviči, da je prišla v tako neprilicnem času; kajti že popoldne mora pri sebi poročati, ko ga da priporočil v izvolitev za podpredsednico.

Obraz je vojvodinji kar zažarel in je kazal izraz zadovoljne nečimernosti. — A kako se je potem smodila! Kako se je igrala s svojo ponarejeno skromnostjo! ... Vest ji pravi, da ne more prevzeti te časti. Saj ona ne velja nič, prav nič, ona ni niti

za navadnega prostaka v službi pri društvu! ... Seveda na drugi strani ji je silno težko, Izabeli kar naravnost vse odbiti! Strašno! No pa že rajši sama sebe osmeši!

In gospa vojvodinja je zavijala oči in križala roki čez prsi ter zatrjevala, da je sedaj v najhujših škripcih. Dasi sicer, če vse pretehta ... vse prav presodi ... vse mirno preudari ... vse natanko premisli ... končno vendar ni kaj tako izredno težkega biti podpredsednica tam, kjer je predsednica Izabelina, posebljena modrost in ljubezen do bližnjega. Pravzaprav gre le za to, da ima ona, predsednica, lepo priliko, storiti delo usmiljenja in njo nevedno podučiti ...

»Skupaj bova obiskavali uboge ... Kakor klop se te bom držala in storila samo to, kar mi boš ti svetovala,« je pristavila Yecla in s tem jasno pokazala iskreno željo svojega vojvodskega življenja: Rada bi se oklenila grofice de Astures in rada bi se ob njej drugim kazala v javnosti.

»Ta bo lepa!« si je mislila bodoča žrtev sama pri sebi, ko je tehtala neodoljivo težo, ki si jo trajno naloži; in tako je smehljaje nadaljevala svojo komedijo.

Nato sta se posvetovali, kako in kdaj vojvodinja prične svoje posle, in ta je razgovor slovesno zaključila z besedami: »To vse seveda pod pogojem, da mi Marcelino da za to svoje dovoljenje.«

»Ah,« vzklikne moja teta, kakor da se je nečesa spomnila, »ker si že ravno omenila Marcelina ...«

In željna, da se že izmota iz stranpotov in licemerstva, ki so bili zoprni njenemu poštemu in odkritemu značaju, je dejala, da je prišla tudi poprosit Marcelina priporočilnega pisma do admirala Deza, njegovega dobrega prijatelja, da ta prepreči nevarnost, ki baje grozi Boju ...

Ko bi bila ostra konicasta sulica prodrla skozi sedež, ki je na njem sedela vojvodinja, bi ta ne bila tako hitro in prestrašeno odskočila, kakor pri teh besedah. Osupla in iznenadena se je žalostno našemila, ker je s tem pokazala, da je v nesrečni zadevi natančno poučena.

»Ali so ga že prijeli?« je živahno vprašala.

»Ne,« odgovori ji grofica in jo živo pogleda v oči; »uprav da to preprečimo, je tako pismo potrebno. Moj nečak je jutri ponese v San Fernando, kjer je izročil admiralu Deza.«

»Nemogoče! Nemogoče!« vzklikne Rita Bollullo in sklene roki nad glavo. »O tem z Marcelinom ne smemo govoriti.«

In kakor da mi v hip več ne zaupa, vpraša me oplašena:

»In Pako, kje je? — Kje pa je Burunda?»

Vstajala je, da bi me poiskala, vendar pa je imela toliko ozira na teto, da je obsejala in zelo razburjeno nadaljevala:

»Ti ne poznaš groznega srca, ki grabi Marcelina zoper njegovega sina ... To ni da bi komu pravila, samo tebi to povem popolno zaupno ... Sovraži, grdo sovraži on ubogega dečka! Vedno mu pravim: Marcelino, za božjo voljo, Marija pomagaj, saj smo vendar kristjani! ... Tudi jaz vem, da jih ima mladič za ušesi, da je lahko miseln, nepoboljšljiv, vse, kar hočeš; toda on je tvoj sin, tvoj prvorojenec; ti mu moraš odpustiti, moraš zanj moliti in mu pomagati, da postane zopet pošten človek ... Pa kaj misliš? — Izabelina, on zdivia in ga preklinja, da, Izabelina, on ga proklinja ...«

In pri tem je sočutna Bollulla z robcem zakrila svoj obraz in slišalo se je ihtenje, kakor bi kdo hropeče kašljal:

»Oj Bog, kako težke križe mora človek nositi!«

Ko je že dovolj časa iskala sape, tedaj je nadaljevala:

»Tako sem morala prepovedati družini in celo mojima sinovoma kdaj njegovo ime pred Marcelinom izgovoriti... jaz, ki sem neprestano vzgajala svoja otroka v ljubezni in spoštovanju do starejšega brata! Križi, sami težki križi!«

In vojvodinja si je znova zakrila z robcem svoj obraz, pri tem pa je zelo previdno ravnala, da si ni še sveže barve z obraza razbrisala. (Dalje.)

Sv. Gora: Razstreljena romarska hiša.

Razno.

Naša hrana.

Sedaj se o nobeni stvari toliko ne govori, kakor o hrani. Lakota je še hujša kakor vojska, in vedno je resničen stari rek: »Primum edere — prva reč je jesti!« Hrana je nekak temelj, na katerem se zida vse drugo človeško delovanje.

So pa o hrani razširjene razne napačne sodbe. Kar ti eden priporoča kot koristno, zametava drugi kot škodljivo. Zato je dobro, če vemo, kaj uči veda o človeški hrani.

Človek je nekaka kuhinja. V kuhinji je pa treba dveh reči: kurjave, s katero se kuha, in jedi, ki se kuhajo. Tako mora človek polagati v kuhinjo svojega želodca dvojno hrano: tako, kj služi za kurjavo, to je, hrano, ki povzroča v njem v prvi vrsti gorkoto, in tako, ki redi, ko dovaja vedno nove tvarine v meso in kosti.

Za gorkoto služijo jedila, ki obstoje iz ogljika, vodika in kisika. Ogljik je glavna tvarina goriva. Kovaško oglje je ogljik. Ogljik je v lesu, v slami, v kosteh, v mesu in v raznih drugih stvareh. Kisik je plin. Kadar se kisik združi z ogljikom, nastane gorkota. Kadar gori les, se ogljik ki je v lesu, veže s kisikom, ki je v zraku. Vodik je pa plin, ki se nahaja v raznih tvarinah; voda n. pr. je sestavljena iz dveh delov vodika in enega dela kisika.

Jedi, ki smo jih omenili, prihajajo iz črev v kri; v pljučih se krvi pridruži zrak, ki ga neprenehoma vdihavamo. Tako pride v kri kisik, ki je v zraku. Ta kisik se v krvi združi z ogljikom in tako nastane večji del tiste gorkote, ki je v krvi, oziroma v človeškem telesu. Ogljik in kisik, ki sta se v krvi združila, se spojita v takoimenovano ogljikovo kislino, ki je telo ne more rabiti in jo zato izdihavamo.

Tudi vodik, ki prihaja z onimi jedmi v kri, se združuje s kisikom. Iz tega združenja, ki napravi tudi nekoliko gorkote, nastane voda.

Jedi, katerih glavne sestavine so ogljik, vodik in kisik, so tele: rastlinska celuloza, škrob, sladkor in maščoba. V sočivju je skoro vse celuloza, le malo drugih tvarin. Škrob je glavna sestavina krompirja in v žitu ga je tudi mnogo. Sladkor se nahaja v raznih rastlinah in sadovih, n. pr. v sadju.

Imenovana jedila torej povzročajo gorkoto v človeškem telesu, pa mu ob enem dajejo tudi moč. Človek, ki se je n. pr. najedel krompirja, čuti v sebi moč za težka dela. Nimajo pa te jedi, v kolikor obstoje samo iz ogljika, vodika in kisika, v sebi nič redivnega. Kdor bi samo taka jedila užival, bi kmalu opešal in umrl. Zato je treba še drugačnih jedil.

Mlad človek raste. Meso, kosti, živci in vsi organi v človeku prejemajo svoj prirastek od jedi, ki jih človek uživa. Odrasel človek izgublja neprenehoma tvarino svojega telesa s tem, da se poti, in na druge načine. Nadomestilo za to mu mora dovažati hrano. Hrana, ki daje človeku rast in nadomestilo za to, kar od svojega telesa neprenehoma izgublja, mora biti pa le taka, ki ima v sebi beljakovino (Eiweiß), in ker je v beljakovini vselej tudi dušik, lahko rečemo, da je redivna le tista hrana, ki ima med svojimi sestavinami tudi dušik.

Beljakovina je v jajcih. Če odstranimo rumenjaki in denemo ostalo tekočino na ogenj, izhlapi veda in nazadnje ostane

drugih sestavin. Tudi v prosu je veliko beljakovine.

Vsa tu našeta hranila imajo v sebi obojno hrano. Zato dajejo človeku gorkoto in moč in ga obenem rede. Tudi imajo v sebi razne mineralne snovi, ki jih človek poleg druge hrane potrebuje. V teh mineralnih solih je žveplo, železo in drugi minerali.

Razni poskusi so pokazali, da potrebuje človek tem manj one hrane, ki ima v sebi ogljik, vodik in kisik, čim manj se giblje. Kdor pa ima težka dela, porabi veliko ogljika, zato mora uživati več one hrane. Hrane z beljakovino pa potrebuje človek enako veliko, naj se že giblje ali miruje. Z ozirom na to je jasno, da bi za kmeta na polju in za gospoda v pisarni ne bil primeren enak obed.

Zdravniki priporočajo posebno uživanje sadja. To ima v sebi celulozo, sladkor in razne organske kisline, ki podpirajo prebavljanje; je pa brez beljakovine, torej brez redivnih snovi.

Nekatere jedi so težko prebavljive, zato niso za vsak želodec. Težko prebavljiva je celuloza (sočivje, sadje), fižol, bob, grah, maščoba in svinjsko meso, menda zato, ker je polno maščobe.

Iz zgodovine ročnih granat.

V prejšnjih vojnah je bila ročna granata samo obrambno orožje v rokah branilcev trdnjav. Zdaj je postala orožje, ki se meče iz strelskega jarka v jarek. So granate, ki se ne razlete, ampak ki razširjajo strupene pline, so granate, ki se mečejo z letal in z ladij in imajo ročaj za oprijetje, in so granate katerih vžigalo je tako sestavljeno, da se vžge šele čez nekaj časa.

Tako vidimo torej, da je segla vojna tehnika nazaj po približno 400 let starem orožju, ki je bilo že popolnoma izločeno iz vojaške uporabe.

Prvič so se uporabljale ročne granate v drugi polovici 16. stoletja. Bile

Sv. Gora: Razdejanje pred cerkvijo.

sama beljakovina. Beljakovina je v mleku in siru, v mesu in v moki. Žitno zrno ima največ beljakovine neposredno pod luščino; proti sredi zrna prevladuje škrob (Stärke). Fižol, bob, grah in leča imajo približno eno četrtino beljakovine, polovico jedilne tvarine brez dušika, oziroma beljakovine in eno četrtino raznih

so iz vlitega železa, bronce, medu, stekla in ilovice. Ilovnata, granata narejena po navodilu grofa Kielmausega, je bila Dunajčanom orožje v bran Turkom l. 1683., ko jim je primanjkovalo železa. Prstene krogle, ki so se metale s prosto roko, se omenjajo že l. 1450. — V svojem popisu o vojnih dejanjih l. 1559, navaja Reinhart

grof Solmski način, kako se vrže taka prstena granata.

TedANJI grenadirji so nosili poleg flinte in »Seitengewehra« v torbi za granate po 6-10 (v Avstriji po 4-6) ročnih granat, ki so bile včasih iz stekla. Namesto ročnih granat so se posluževali vojniki tudi žakličev iz močnega platna, ki so bili napolnjeni s kilo ali s poldruho kilo smodnika in ki so bili opremljeni s prižigalko.

Metanje granat je bilo združeno z nevarnostjo za metalca. Zato so morali siliti mušketirje k uporabi tega orožja deloma z batinami, deloma z denarnimi obljubami. Razumljivo je, da ni imelo metanje granat pri takih pogojih dosti uspeha. Torej razumemo tudi, da je klical švedski general Lars Kagge, ko je bil oblegan v Regensburgu, prostovoljce izmed mušketirjev, da bi metali nevarno orožje, in jim je obljubil posebno doklado.

Iz teh mušketirjev je bila nastala prva granatirska kompanija. Na Francoskem je bilo do l. 1672. prideljeno vsaki kompaniji po 4 granatirjev, v Avstriji so določili l. 1670 vsaki kompaniji po 8 granatirjev.

L. 1670. je ukazal Ludovik XIV. formiranje granatirskih kompanij, ki so šteje po 37 mož. Začetkoma je imel vsak polk svojo granatirsko kompanijo, pozneje pa že vsak bataljon. Prvotna uporaba ročne granate je bila za obrambo trdnjav, posebno če je nastala v zidu luknja, skozi katero je silil sovražnik. Za granatirje so bili sposobni samo pogumni in močni možje, kajti morali so korakati na čelu napadalne čete, in metanje je zahtevalo moči in spretnosti. Granatirski oddelek je bil torej toliko kakor cvet čete. Zato je ostalo ime »granatir« za odlične čete, ko niso več prišle ročne granate v uporabo pri bojih, ker je bilo izboljšano strelno orožje, kar se je zgodilo sredi 18. stol. V Avstriji so opustili leta 1670. popolnoma metanje ročnih granat. Ostale so tudi kape, katere so nosili granatirji, ker bi jih oviral pri njih delu klobuk širokokrajnik, kakor so ga nosili druge vrste vojaki.

bi nosil lahko vojak s seboj. Zato so uvedli različna orožja, ki so bila v glavnem neke vrste puške, ki so bile zgoraj razširjene v obliki možnarja. Za metanje granat so izdelovali tudi železne, svinčene, lesene in bronaste možnarje. Avstrijski topniški polkovnik Molst je sestavil l. 1669. majhen možnar, ki je bil sestavljen iz 4-6 majhnih možnarjev, ki so bili vdeleni po vrsti na klopini in so se prižigali hkrati.

(Dalje.)

GOSPODINJSTVO.

Redka medica. Vedro vode in 500 gramov medu segrej toliko, da je vroče, zlij v vedro, kjer naj se kuha, ne da bi zamašil. Kipenje pospešiš, če vržeš v sod 3 dk pivovih drož. Ko je kipelo, natoči v močne steklenice, postavi v klet in zamaši. V osmih dneh je pijača godna. Je jako hladilna in krepilna in pride dober kup.

Močna medica. Na liter vode vzemi pol kile medu, kuhaj, dokler ni zvrгло pen, potem vrzi noter peresce muškatovega cveta, 2 g galganta, 2 cimeta, žbic, matrne dušice in melice; ko je še parkrat prevrelo, vmešaj še 20 gramov sladu in zlij v posodo da se ohladi. Namочи košček črnega kruha v pivne drože in deni v bariglo ali lončeno ročko, vlij tekočino v ročko ali bariglo, zamaši dobro in počakaj, da prekipi. Ta medenica segreje želodec, uživa se pa samo po kozarčku.

Mali nasveti. Gosja, račja pečenka ima včasih nekaj žaltav

in napolniš njen koš, ko je izvzeto drobovje, s surovim krompirjem ali korenjem, katerega daš drugi dan kokošim. To vzame žaltavi okus nase. Nekatero gospodinjce odero raz žival kar kožo s perjem vred. — Ako pališ po skubljenju dlake, vrzi na žerjavico pest brinjevih jagod, tako dobi meso lep vonj in dober okus. — Vsaka perutnina pridobi na okusu, če jo izdrgneš od znotraj in od zunaj s soljo in žajbljem in jo pečeš na slanini. Pernata divjačina je jako redilna in ugaja posebno bolnikom.

Maža za ognjišče. Zmoči 25 g saj s kisikom in zagneti v kis 100 g grafita, namaži ploščo in skrtači.

Okvir ognjišča ne zarjavi, če ga namažeš večkrat s kapljo lanenega olja.

Mastni madeži v stenski preprogi. Stolci ilovico, zalij z vodo toliko, da bo gosta kaša, namaži zvečer nadebelo na madež in izkrtiči drugo jutro.

TO IN ONO.

Samota.

Spisal Fr. B.

Ena, dve . . . ena, dve . . .

Z enakomernimi koraki je istopal po peščenih poti — zdelo se mu je, da se premika tudi nebo, drevje in hiša na hribu.

Leva, desna . . . leva, desna . . .

Noči ni bilo konca, kot da se je pri-

Sveta Gora pred vojsko.

Glavni oltar.

Razlog, da so se opustile granate, je bila tudi njih pomanjkljiva naprava ali izdelava in to, da niso prišle pri lučanju z roko dovolj daleč. Vojaški strokovnjaki so se potrudili torej, da odvzamejo granatirjem njih nevarni posel, in poskusili so, da uvedejo granate, ki bi se metale iz majhnega strelnega orožja, katerega

okus. Vzrok je ta, da je pozabila kuharica izrezati žlezo-mastnico pod ptičevim zadkom. Te žleze so pri pticah plavačičah posebno velike, iz njih jemljejo ptice s kljunom mast in si mažejo perje, da se ne zmoči v vodi. Posebno pri divji raci ali gosi se mora skrbno izrezati žleza-mastnica. Prav dobro je tudi, če zakolješ žival dan pred uporabo

pela na nebo. Ko se je ustavil, je nastala tišina, ki ga je oplašila za hip. Pesek ni škripal, drevje in nebo se ni premikalo. Ničesar . . . Zaškripal je zopet pesek, zgnilo se je vse v enakomernem gibanju, kot bi merilo noč. Skozi temo se je potegnilo nekaj bolj črnega kot tema; to se mu je zdelo čisto jasno, razločno.

»Stoj!«

Nastala je zopet tišina. Tisto, kar je bilo temneje kot noč, je izginilo hitreje in tišje kot noč. Ničesar ni bilo, vedel je, ničesar ni bilo. Pred očmi se zamreži in zaplete, zlaže se človeku. Niti zvezda se ni otrnila.

Ena, dve ... ena, dve ...

Pesek je zopet jokal pod nogami. Vojak je uprl oči v tla, naravnost v pesek, stisnil se tesneje v sukno, puško je zgrabil trdneje in kapo je potisnil niže na glavo. Napol je zaprl oči in meril korake mehanično, štel

Goriška mestna garda ob petdesetletnici (1793—1843), ko se je zopet odprlo svetišče na Sv. Gori.

jih je, zakaj misliti ni hotel, stresal je z glavo ...

Noč pa ni hotela z neba. Naenkrat je zaškrebalo nekaj na klancu. Vojak se je v hipu ustavil in uprl oči v temo. Škrebalo je dalje in se premikalo, toda ni bilo mogoče razločiti iz teme ni ene konture ne.

»Stoj!«

»Priatelj sem. Imam izkaznico. Jaz sem dober človek. Nič hudega nimam v glavi.«

»Pokaži!«

S težavo se je prikobacal upognjen,

starikav možak na vrh, brbljal neprestano nekaj, opravičeval se, utemeljeval je svojo poštenost ... Potegnil je iz žepa nekaj belega in mu pomolil. Vojak je počasi razgrnil papir, prižgal vžigalico, ki mu je ugasnila. Veter je pihal, ugasnila mu je druga, tretja, četrta ... Vojak je bil potrpežljiv, počasi je prižgal vžigalico za vžigalico in metal ogorke na tla.

»Zasuknite se! Veter piha ravno v vas.«

»Pustite! Saj ni nič vetra.«

»Veter je. Ali pa so Vaše vžigalice slabe? Jaz imam morda boljše ... Sicer mi pa lahko verjamete.«

Vojak je za hip molčal, požgal še par vžigalic in spregovoril. »Vžigalice so dobre. Sediva na tale hlod. Izkaznico moram pregledati, predpisi so strogi. Kdo ve, če ste dober človek ...«

»Zagotovem Vam, da ...«

»Nič! Samo ta papir zagotovi — temu morem in moram verjeti. Odkod pa?«

»Iz ... grem; noč me je zasačila. Do zore mislim, da pridem domov, nimam več daleč.«

»Ne vem, če pridete. Nikamor ne pridete. Izkaznica ni za nič, za nič — veste ...«

Kriva postava na hlođu se je zganila.

»Za nič? Ali ni prav podpisana?«

»Kaj jaz vem,« je skomignil vojak.

»Sicer se ne vidi dobro. Ali Vas ni strah hoditi ponoči. Ali ni ta samota predivja, pre ...« ni vedel kaj.

»Kaj bi me bilo strah! — Ampak — izkaznica ...«

»Nič! Počakajte, da se izkaže! Kam se Vam mudi? — Kaj ste delali v oni vasi?«

»Pri hčeri sem bil. Mudi se mi. Pustite me naprej. Vsi ljudje me poznajo za dobrega človeka, cela dolina me pozna.«

»Nič ljudje in dolina! Papir. Predpisi so strogi. Ali se ne dani že?«

»Kmalu bo dan. Saj res ... Pustite me. Za božjo voljo ...«

»Pst!« — Vojak se je oziral na nebo, kjer so bledele zvezde. Mož ob njem, ki je stopal vedno bolj jasno iz teme, je prosil s tresočim glasom, ki mu je piskal milo, naj ga pusti, in nazadnje umolknil. Konture gorá so se začrtale na bledeoranžno nebo. Obraza sta dobila jasen izraz — spogledata se. Iz globeli je rastla postava — bajonet se je svetil.

»Druga straža gre. Pojdite!«

Starec se je dvignil. »Ali res? Ali ...«

»Hodite!«

Kot bi se ne vedel odločiti, je postal še za trenutek, nato je šel par korakov dalje. Obrnil se je.

»Ali je izkaznica ...? Ali res lahko?«

»Pojdite! Kaj izkaznica! Jaz Vas pustim ...«

Z gugajočo hojo je odšel starec. Vojak je vzel puško, pesek je zastokal.

Ena, dve ... ena, dve ...

Zrakoplov.

Spisal F. B.

Trrrrr ...

Zrakoplov, zrakoplov! Nešteto so jih videli, vendar jih je streslo še vedno, ko so začuli tenko brenčanje, ki je prihajalo od bošigavedi, kodi iz tanke meglice nad obzorjem — iz neskončnosti, da ga ni

mogoče zazreti ... Ljudje so planili iz hiš, zagrnili poti, zasenčili pogled.

»Kaj je? Kje je?«

Trrrrr ... Podvojil, potrojil se je ta glas na moči ... ki ni jenjal. Pesem komarja, ki je ni mogoče odpoditi, na noben način ne. Nekateri ljudje so trepetali in vzklikali, drugim se je zdela to zabava, imenitna zabava.

»Ali ga vidiš?« — »Kje? Kje?«

Kot majhna, črna pikica, silno majhna črna pikica ... tam ... tam ...

»Tam gori za meglo — že ima obliko ptiča ...« — »Ah! Ah!«

»Bombo bo vrgel — pojmo!«

»Oh! V kaki nevarnosti smo ... Jaz bežim!« — »Ne, čakaj! Še malo! Še malo! Kaj naredi?«

»Glej, glej ...«

»Vedno večji je, vedno bolj brenči. Pojmo!«

Gruče so se stiskale. Človek bi mislil, da nastane vsak trenutek panika, da bodo bežali drug čez drugega iz strahu ... Pa ostanejo, ostanejo trdovratno na mestu in zró, zró.

»Čakaj, čakaj! Ali ne bo vrgel? ...«

»Zasuknil se je.«

»Za božjo voljo.«

»Prišel se je vračati, glejte, glejte.«

»Ni vrgel bombe. Čemu pa je prišel?«

»Oh! Oh!« — — —

Slišal sem pogovore:

»Bežal sem pred njim, a on ravno nad menoj, ravno nad menoj, natančno za mano je tekel ...«

»Ni res! Ti se lažeš! Tistikrat je bežal nad mano, a kje sem bil jaz daleč od tebe? Ko sem se ustavil pod drevjem, je oprezoval tudi on.«

»Nad njivo me je iskal, kjer sem plela. Pritisnila sem se k tlom, da bi me ne ugledal.«

»Nalašč tako brenči in gode, da bi ga šli gledat, da bi se mu nastavili ...«
Ljudje so od nekdanj — ljudje.

Vlažna stanovanja, mrzla tla in slaba kurjava povzročajo često bolečine v udih in glavi. Zato svetujemo prebivalcem vlažnih, mrzlih stanovanj, imeti vedno pripravljen Fellerjev rastlinski esenčni fluid z zn. »Elza-fluid«, da imajo pri rokah ob pojavih revmatskih bolečin bol pomirjujoče domače sredstvo. »Elza-fluid« priporočajo mnogi zdravniki. Predvojne cene: 12 steklenic stane franko 6 K. Le pristno pri lekarnarju E. V. Feller, Stubica, Elza-trg, 331 (Hrvatsko). Obenem naročite tudi Fellerjeve odvajajoče rabarbarske kroglice z zn. »Elza-kroglice«. 6 škatlic franko 4 K 40 v. (vc)

Fellerjev dobrodejni, oživljajoči rastlinski esenčni fluid z zn.

„ELSA-FLUID“

odpravi
bolečine v udih.

Predvojne cene: 12 steklenic franko 6 kron.
Lekarnar E. V. Feller, Stubica, Elza-trg št. 331
(Hrvatska). Nad 100.000 zahvalnih pisem in
zdravn. priporočil. IV-a

Tiska in izdaja Katoliška tiskarna v Ljubljani.
Odgovorni urednik Josip Klovár.

100 litrov domače pijače

osvežujoče, slastne in žejo gaseče si lahko vsak sam napravi z majhnimi stroški. V zalogi so: ananas, jabolčnik, grenadinec, malinovec, muškati brusovec, poprovi metovec, pomarančevce, prvenčevce, višnjevce. — Neuspeh izključen. Ta domača pijača se lahko pije poleti hladna, pozimi tudi vroča mesto ruma ali žganja. Sestavine z natančnim navodilom stanejo K 10- franko po povzetju. Za ekonomije, tvornice, večja gospodarstva, delavnice itd. neprecenljive vrednosti, ker to delavca sveži in ne upijani in njegova delazmožnost nič ne trpi.

JAN. GROLICH, Engel-Drog., Brno št. 365, Moravsko.

Gospodarska zveza

centrala za skupni nakup in prodajo v Ljubljani

registrirana zadruga z omejeno zavezo

Dunajska cesta (uraadni prost. I. nadstr.)

priporoča svojo

ZALOGO vsakovrstnega kolonijalnega in specerijskega blaga —

ZALOGO najboljših mlekarskih izdelkov: sira, masla, kondenziranega mleka —

ZALOGO zajamčeno pristno vina iz Kranjske, Štajerske, Ogrske, Hrvatske, Istre in Dalmacije, najboljše domače slivovke, tropinovca, konjaka in ruma. (Kleti v Sp. šiški št. 152) —

ZALOGO vsakovrstnih kmetijskih strojev. Strojnik vedno na razpolago —

ZALOGO raznih močnih krmil, gnojil, semen itd.